

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В ПЕРВИННИХ ПРОФСПІЛКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація

Профспілкова діяльність за своєю суттю дуже багатогранна. Облікова робота є одним з найважливіших напрямків діяльності первинної профспілкової організації вищого навчального закладу, що має фінансову самостійність, адже вона забезпечує дієздатність профспілки і виборних профспілкових органів. Сучасна облікова робота профспілки вищого навчального закладу – це система організаційно-фінансових заходів виборних профспілкових органів, що включає контроль надходження профспілкових внесків на рахунки виборних профорганів, організацію бухгалтерського обліку, звітності та витрачання на статутну діяльність членських профспілкових внесків та інших доходів профспілкового бюджету, передбачених статутом первинної профспілкової організації та чинним законодавством України.

У статті подана оцінка стану організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку первинних профспілкових організацій вищих навчальних закладів.

Ключові слова: первинна профспілкова організація, облік, оподаткування, профспілкові внески, вищий навчальний заклад, статут, цільове фінансування.

К.Л. Багрій, к.э.н., доцент,
Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА В ПЕРВИЧНЫХ ПРОФСОЮЗНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Аннотация

Профсоюзная деятельность по своей сути очень многогранна. Учетная работа является одним из важнейших направлений деятельности первичной профсоюзной организации вуза, имеющего финансовую самостоятельность, ведь она обеспечивает дееспособность профсоюза и выборных профсоюзных органов. Современная учетная работа профсоюза высшего учебного заведения представляет собой систему организационно-финансовых мероприятий выборных профсоюзных органов, включая контроль поступления профсоюзных взносов на счета выборных профорганов, организации бухгалтерского учета, отчетности и расходования на уставную деятельность членских профсоюзных взносов и других доходов профсоюзного бюджета, предусмотренных уставом первичной профсоюзной организации и действующим законодательством Украины.

В статье дана оценка состояния организационно-методического обеспечения бухгалтерского учета первичных профсоюзных организаций высших учебных заведений.

Ключевые слова: первичная профсоюзная организация, учет, налогообложение, профсоюзные взносы, высшее учебное заведение, устав, целевое финансирование.

Постановка проблеми. В Україні профспілкові організації, які створюються для задоволення широкого спектра соціальних інтересів громадян і досягнення суспільних благ, набувають все більшого значення. Профспілки діють у соціальній сфері, для фінансування якої у держави не вистачає коштів. Кількість і стан розвитку профспілкових організацій свідчить, що вони є реальним економічним сектором, який акумулює значну кількість коштів.

Первинні профспілкові організації, як і всі юридичні особи, зобов'язані вести бухгалтерський облік, керуючись Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та іншими нормативно-правовими актами щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Проте національні стандарти орієнтовані на підприємства, які здійснюють підприємницьку діяльність, що на практиці викликає проблеми з визнанням активів, зобов'язань, власного капіталу та відображення їх в обліку та фінансової звітності первинних профспілкових організацій.

Практична відсутність нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку, які враховують особливості їхньої діяльності, обумовлюють необхідність проведення системних досліджень та науково-теоретичного обґрунтування організаційного та методичного забезпечення ведення обліку первинних профспілкових організацій.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Вивчення проблем регулювання бухгалтерського обліку займає одне з провідних місць в наукових працях українських вчених, серед яких М. І. Бондар, Ю. А. Верига [3], Т. О. Волошина [4], С. Ф. Голов, Н. О. Гура [5], Р. Т. Джога, С. В. Свірко, Л. М. Сінельник [6], З. В. Задорожний, Н. О. Козіцька [7], Я. В. Олійник [8; 9], Н. В. Серкіна [10], В. В. Сопко, В. Г. Швець та інші. Деякі ґрунтовні напрацювання щодо організації бухгалтерського обліку в бюджетних неприбуткових установах досліджувалися Ю. А. Верігою [3], Н. О. Гурою [5], Т. О. Джогаю [6]. Однак більшість досліджень присвячена обліковим проблемам бюджетних установ, кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів тощо, а питання бухгалтерського обліку та звітності первинних профспілкових організацій залишаються поза увагою.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас необхідно зазначити, що на сьогодні комплексне дослідження особливостей методики та організації обліку первинних профспілкових організацій вищих навчальних закладів майже не проводилось. Дослідження, узагальнення та виявлення напрямків удосконалення

потребують як організаційно-методичні засади бухгалтерського обліку первинних профспілкових організацій вищих навчальних закладів, так і регламентація їхньої діяльності.

Метою дослідження є оцінка стану організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку первинних профспілкових організацій вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Втілення концепції сталого розвитку економіки можливе лише за активного розвитку організацій, що належать до неприбуткового або «третього сектору» економіки. Одними з таких неприбуткових організацій є профспілки вищих навчальних закладів.

Згідно з Законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» [1], профспілки – це добровільні, неприбуткові громадські організації громадян, пов'язані загальними інтересами за родом їхньої професійної (трудової) діяльності.

За Конституцією України громадяни мають право на участь у профспілках. У профспілки можуть об'єднуватися не лише наймані працівники, але й особи, які забезпечують себе роботою самостійно. Членом профспілки може стати будь-яка особа, яка працює на підприємстві (установі, організації). Кожен вільно обирає профспілку, ніхто не може бути примушений вступити до профспілки або не вступати до неї.

Метою діяльності профспілок є представництво, здійснення і захист трудових і соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки. Профспілки мають право на організацію та проведення страйків, зборів, мітингів, походів і демонстрацій на захист трудових і соціально-економічних прав та інтересів працівників.

Профспілки мають право: за рахунок власних коштів створювати навчальні, культурно-освітні заклади, дослідні, соціально-аналітичні установи, а також правові, статистичні, соціологічні навчальні центри та центри незалежних експертиз; бути засновниками засобів масової інформації; здійснювати видавничу діяльність.

Організації профспілок можуть мати статус: первинних, місцевих, обласних, регіональних, республіканських, всеукраїнських. Статус регіональних мають профспілки, які є в більшості адміністративно-територіальних одиниць двох або більше областей. Статус обласних мають профспілки, які є в більшості адміністративно-територіальних одиниць однієї області, де розташовані підприємства, установи або організації певної галузі. Статус місцевих мають профспілки, які об'єднують не менше двох первинних профспілкових організацій, що діють на різних підприємствах однієї адміністративно-територіальної одиниці (міста, району,

селища). Діяльність профспілок здійснюється через первинні організації.

Первинні профспілкові організації (ППО) – це добровільне об'єднання членів профспілки, які працюють на одному підприємстві незалежно від форми власності та виду господарювання, що використовує найману працю (забезпечує себе роботою самостійно, навчаються в одному закладі).

Первинні профспілкові організації вищих навчальних закладів здійснюють свої повноваження через створені відповідно до статуту профспілки виборні органи (профкоми), а на підприємстві (установі, організації), у яких виборні органи не створені, – через уповноваженого профспілкового представника. Профспілки діють відповідно до законодавства та своїх статутів, здійснюють ведення бухгалтерського обліку, при цьому користуються рекомендаціями, розробленими відповідно до НП(С)БО, П(С)БО, та наказом обласних (районних) комітетів профспілок. У бухгалтерському обліку профспілкової організації надходження коштів та майна відображається залежно від джерел їх створення, які можна розділити на цільові та нецільові.

Доходи та витрати профспілки, що відповідають кошторису, в бухгалтерському обліку відносяться до цільового фінансування та цільових надходжень. У первинній профспілковій організації вищого навчального закладу, як правило, лише такі доходи та витрати. Для їх обліку використовується рахунок 48 «Цільове фінансування і цільові надходження».

Доходи первинних профспілкових організацій вищих навчальних закладів звільняються від оподаткування податком на прибуток, якщо вони отримані як: членські внески; відрахування коштів організації на культурно-масові, фізкультурні та оздоровчі заходи; без зворотної фінансової допомоги (доброчинних пожертв); цільові кошти на проведення заходів, що передбачені статутом; додаткове фінансування від обласного (міського, районного) комітету понад затвердженого кошторису на проведення спільних заходів; надходження з Фонду соціального страхування України; пасивних доходів.

Основну частину надходжень до первинної профспілкової організації вищого навчального закладу складають членські внески та відрахування роботодавців. У випадку отримання профспілковою організацією доходів з інших джерел, необхідно буде сплатити податок на прибуток.

У витратній частині кошторису профспілки вищого навчального закладу можуть бути заплановані такі види витрат на: культурно-масову роботу; навчально-спортивну роботу та масові фізкультурні заходи; придбання

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ

спортивного інвентарю та інвентарю для проведення культурних заходів; проведення дитячих свят, придбання новорічних подарунків для дітей; оздоровлення членів профспілки та їх сімей; матеріальну допомогу членам профспілки; господарські та канцелярські витрати; заробітну плату та відрядження профспілковому апарату та інші витрати.

У табл. 1 наведено порядок відображення в бухгалтерському обліку первинної профспілкової організації деяких операцій, пов'язаних з отриманням цільових надходжень та їх використанням на потреби первинної профспілкової організації вищого навчального закладу відповідно до кошторису.

Профспілкові внески щомісяця утримуються з заробітної плати та перераховуються на рахунок первинної профспілкової організації вищого навчального закладу відповідно до колективного договору. Сума профспілкових внесків складає, як правило, 1% від нарахованого місячного заробітку. Внески утримуються виключно з зарплати штатних робітників, сумісники ці внески не сплачують.

Таблиця 1

Основні господарські операції первинної профспілкової організації вищого навчального закладу

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Проведення святкового заходу			
1	Відповідно до кошторису на проведення святкового заходу кошти цільового фінансування використані на придбання кондитерських виробів, матеріалів для прикрашання залу	209	631
2	Сплачено рахунок постачальників	631	311
3	Відповідно до акту, затвердженому на засіданні профкому, було списано витрати від проведення святкового заходу	48	209
Виплата матеріальної допомоги			
4	Цільові кошти використані на матеріальну допомогу	48	685
5	Нараховано податок з доходів фізичних осіб із оподаткованої частини матеріальної допомоги	685	641
6	Сплачено податок з доходів фізичних осіб із суми матеріальної допомоги	641	311
7	Отримані кошти в касу профспілки на виплату матеріальної допомоги	301	311
8	Виплачено матеріальну допомогу працівнику профспілки	685	311
Придбання культінвентарю			
9	Перераховано грошові кошти на придбання культінвентарю	377	311
10	Оприбутковано культінвентар	22	377
11	Култінвентар видано в експлуатацію	48	22
Видача подарунків			
12	Придбано подарунки для членів профспілки (аванс)	377	311
13	Оприбутковано подарунки членам профспілки	209	377
14	Нарахований дохід членів профспілки в сумі вартості подарунків	48	685
15	Нарахований податок з доходів фізичних осіб від вартості подарунків	685	641
16	Видані подарунки членам профспілки	685	209

Виплати, з яких утримують профспілкові внески: основна заробітна плата у вигляді тарифних ставок (окладів), відрядних розцінок робітників та посадових окладів керівників, спеціалістів та технічних службовців; додаткова заробітна плата, що включає доплати, надбавки, гарантійні та компенсаційні виплати, премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань та функцій; інші заохочувальні та компенсаційні виплати, що включають винагороди за трудову діяльність, наукові відкриття, винаходи, премії, що не пов'язані з певними результатами праці (наприклад, до ювілейних і пам'ятних дат), що мають одноразовий характер, компенсаційні й інші грошові та матеріальні виплати.

Виплати, з яких не утримують профспілкові внески: пенсії, допомоги та інші виплати, що здійснюються за рахунок коштів фондів соціального страхування; витрати на відрядження (добові, вартість проїзду, найм житла); вартість подарунків до свят та білетів на культурні заходи для дітей; витрати на харчування осіб, що навчаються в професійно-технічних закладах; суми, що виплачуються у вигляді матеріальної допомоги, премії за участь у конкурсах та спортивних змаганнях; займи, видані робітникам; вартість житла, переданого у власність робітникам; витрати підприємств на оплату послуг з лікування, що були надані установами охорони здоров'я; доходи за акціями та інші доходи від участі робітників у власності підприємства (дивіденди, відсотки, виплати за паями), інші грошові компенсації замість натуральних послуг.

У 2017 році не включається до загального оподаткованого доходу платника податку сума виплат чи відшкодувань (крім заробітної плати), що здійснюється за рішенням первинної профспілкової організації вищого навчального закладу, прийнятим в установленому порядку, на користь члена такої професійної спілки протягом року сукупно у розмірі, що не перевищує суми 2240 грн.

Не підлягає оподаткуванню матеріальна допомога на поховання, яка надається первинною профспілковою організацією, у будь-якому розмірі. (при обов'язковій наявності копії свідоцтва про смерть). Також не підлягає оподаткуванню вартість орденів, медалей, знаків, кубків, дипломів, грамот, квітів, якими відзначаються працівники вищих навчальних закладів.

Не оподатковуються подарунки (а також призи переможцям та призерам спортивних змагань), якщо їхня вартість не перевищує 800 грн. у 2017 році, тобто 25 відсотків однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць), встановленої на 1 січня звітного податкового

року, за винятком грошових виплат у будь-якій сумі. Не оподатковується і вартість путівок на відпочинок, оздоровлення та лікування, у тому числі на реабілітацію інвалідів, на території України платника податку та його дітей віком до 18 років, які надаються йому безоплатно або із знижкою (у розмірі такої знижки) первинною профспілковою організацією вищого навчального закладу, до якої зараховуються профспілкові внески платника податку-члена такої первинної професійної спілки, створеної відповідно до законодавства України.

Варто зазначити, що опосередкована вартість святкового вечора, спортивних змагань, фуршетів, екскурсій, спектаклів, концертів тощо, які організовано вищим навчальним закладом для усіх членів профспілки (культурно-масова робота), визначена як усереднена вартість, не може слугувати показником для визначення доходу конкретного члена профспілки, тобто не оподатковується.

Звітністю, що надається профспілковим органом вищого навчального закладу до Державної фіскальної служби України, є Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку за формою 1-ДФ. Звітним періодом для первинних профспілкових організацій є квартал. Варто підкреслити, що профспілки, їх об'єднання та організації профспілок, які є неприбутковими організаціями – неплатниками податку на прибуток (бо відповідають вимогам п. 133.4 Податкового кодексу України) можуть не подавати Звіт про використання доходів за підсумками року. Вони зобов'язані будуть подати Звіт тільки тоді, якщо порушать умови неприбутковості з п. 133.4 Податкового кодексу України [2].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що ведення бухгалтерського обліку та складання звітності первинних профспілкових організацій в Україні залишаються малодослідженим та без уваги з боку держави. Незначна кількість публікацій, які присвячено діяльності первинних профспілкових організацій як об'єкту бухгалтерського обліку, призводить до дефіциту теоретичного забезпечення методики та організації бухгалтерського обліку профспілкових організацій вищих навчальних закладів з урахуванням особливостей їх діяльності. Саме розвиток бухгалтерського обліку та складання звітності в профспілкових організаціях, сприятиме прозорості їх діяльності, а також формуванню суспільної думки щодо повноти і достовірності інформації, наданої цими організаціями.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають в

удосконаленні методики та організації бухгалтерського обліку первинних профспілкових організацій на основі стандартизації та гармонізації до вимог міжнародних стандартів та податкового законодавства з урахуванням особливостей діяльності таких організацій.

Список використаних джерел:

1. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності [Електронний ресурс] : Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Верига Ю. А. Облік у бюджетних установах: навч. посіб. для студ. вузів / Ю. А. Верига. – К.: ЦУЛ, 2012. – 592 с.
4. Волошина Т. О. Особливості організації обліку неприбуткових організацій [Електронний ресурс] / Т. О. Волошина // Управління розвитком. – 2013. – № 17. – С. 17-19. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_17_8
5. Гура Н. О. Облік видів економічної діяльності: навч. посіб. / Н. О. Гура. – К.: Знання, 2004. – 541 с.
6. Джога Р. Т. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: підручник / Р. Т. Джога, С. В. Свірко, Л. М. Сінельник ; за заг. ред. проф. Р. Т. Джоги. – К.: КНЕУ, 2003. – 483 с.
7. Козіцька Н. О. Бухгалтерський облік і фінансова звітність неприбуткових організацій у контексті імплементації до міжнародних стандартів фінансової звітності [Електронний ресурс] / Н. О. Козіцька // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка. – 2013. – Вип. 1. – С. 99-105. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgr_ekon_2013_1_15
8. Олійник Я. В. Проблемні положення методології та організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності неприбуткових організацій [Електронний ресурс] / Я. В. Олійник // Бізнес Інформ. – 2012. – № 5. – С. 234-236. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_5_67
9. Олійник Я. В. Регламентация бухгалтерського обліку та фінансової звітності неприбуткових організацій: стан, проблеми, шляхи удосконалення [Електронний ресурс] / Я. В. Олійник // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2012. – Вип. 9(2). – С. 513-520. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(2\)_73](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(2)_73)
10. Серкіна Н. В. Особливості обліку надходження і перерахування членських внесків у неприбутковій організації та їх контроль [Електронний ресурс] / Н. В. Серкіна, В. Г. Швець // Економічний аналіз. – 2013. – Т. 12(4). – С. 251-254. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12\(4\)_56](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12(4)_56)

Konon Bagrii, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE, Chernivtsi

**FEATURES OF ACCOUNTING IN PRIMARY TRADE UNION
ORGANIZATIONS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

Summary

Trade union activity, by its very nature, is very versatile. Accounting work is one of the most important areas of activity of the primary trade union organization of a higher educational institution, which has financial autonomy, because it ensures the ability of the trade union and

elected trade union bodies. Modern accounting work of the trade union of the higher educational institution is a system of organizational and financial measures of the elected trade union bodies. It includes control over the receipt of trade union payments to the accounts of the elected official bodies, the organization of accounting, reporting and spending on statutory activities of membership fees and other union income of the trade union budget provided the charter of the primary trade union organization and the current legislation of Ukraine.

The article assesses the state of organizational and methodological provision of accounting of primary trade union organizations of higher educational institutions.

Keywords: primary trade union organization, accounting, taxation, trade union fees, higher education institution, statute, targeted financing.

References:

1. Legislation Ukraine (1999). *About trade unions, their rights and guarantees of activity*. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1045-14> (Accessed 15 Sep. 2017) (in Ukr.).
2. Legislation Ukraine (2010). *Tax Code of Ukraine*. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 15 Sep. 2016) (in Ukr.).
3. Veryha, Yu.A. (2013). *Oblik u biudzhetykh ustanovakh* [Accounting in budget institutions]. Center for Educational Literature, Kyiv, 592 p. (in Ukr.).
4. Voloshyna, T.O. (2013). Features of the accounting organization of non-profit organizations. *Upravlinnia rozvytkom [Development management]*, № 17, pp. 17-19. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_17_8 (Accessed 20 Sep. 2016) (in Ukr.).
5. Hura, N.O. (2004). *Oblik vydiv ekonomichnoi diial'nosti* [Accounting for types of economic activity]. Knowledge, Kyiv, 541 p. (in Ukr.).
6. Dzhoha, R.T., Svirko, S.V., Sinel'nyk, L.M. (2003). *Bukhhalters'kyj oblik u biudzhetykh ustanovakh* [Accounting in budgetary institutions]. Kyiv National Economic University, Kyiv, 483 p. (in Ukr.).
7. Kozits'ka, N.O. (2013). Accounting and financial reporting of non-profit organizations in the context of implementation of international financial reporting standards. *Visnyk Natsional'noho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Ekonomika [Bulletin of the National University of Water Management and Environmental Management. Economy]*, vol. 1, pp. 99-105. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvvgp_ekon_2013_1_15 (Accessed 10 Oct. 2017) (in Ukr.).
8. Olijnyk, Ya.V. (2012) Problematic provisions of the methodology and organization of accounting and financial reporting of non-profit organizations. *Biznes Inform [Business Inform]*, № 5, pp. 234-236. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_5_67 (Accessed 4 Oct. 2017) (in Ukr.).
9. Olijnyk, Ya.V. (2012). Regulation of accounting and financial reporting of non-profit organizations: status, problems, ways of improvement. *Ekonomichni nauky. Ser.: Oblik i finansy [Economic sciences. Ser.: Accounting and Finance]*, vol. 9(2), pp. 513-520. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(2\)_73](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(2)_73) (Accessed 5 Oct. 2017) (in Ukr.).
10. Sierkina, N.V. (2013). Features of accounting for the receipt and transfer of membership fees to a non-profit organization and their control. *Ekonomichnyj analiz [Economic analysis]*, vol. 12(4), pp. 251-254. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12\(4\)_56](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12(4)_56) (Accessed 15 Sep. 2017) (in Ukr.).

